

דף ניווט - אלרת נל"י/ה

עינינו במסמך גזרת נל"י/ה, והשיבו על השאלות בארבע התחנות שלפניכם.

גזרת נחי ל"י/ה (נל"י/ה)

(1) לגזרה זו שייכים כל הפעלים שלה"פ שלהם (אות השורש השלישית) היא יו"ד נחה (אילמת). לאורך הנטייה בגזרה זו מתחלפת לה"פ יו"ד נחה בה"א נחה. למשל, בנטיית הפועל קנה:

ס	צ	ף
קָ	קָ	קָ
קָ	קָ	קָ
קָ	קָ	קָ
קָ	קָ	קָ
קָ	קָ	קָ

באות השורש השלישית נחוג לכתוב: נחה. שורש הפועל קנה הוא אפוא: **ב-נ-י/ה** (2)

(2) כל הבניינים בגזרה זו נוטים על דרך הגזרה (אין בניין שנוטה על דרך השלמים).

(3) בגזרה זו רק תחילת הבניינים דומה לצורות הבניינים בגזרת השלמים:

המסמך המלא נמצא באתר העברית ariel72.com

לראות, לענות וללמוד

תחנה ראשונה – מגלים את כללי הגזרה

השלימו את הקטעים שלפניכם במקומות החסרים ומלאו אחר ההוראות האחרות.

- א. לגזרת נחי לה"פ י או ה (נל"י/ה) שייכים כל הפעלים שלה"פ שלהם (אות השורש השלישית) היא ____ נחה המתחלפת ביו"ד נחה. למשל, בפועל קָצָה (עבר, נסתר) לה"פ ה"א נחה / עיצורית / דגושה (הקיפו את ההשלמה הנכונה) מתחלפת ביו"ד נחה כאשר הפועל נוטה בגוף ____ : קְצִיתָּי. השורש של הפועל רצה הוא אפוא: רצ"ת / רצי"ת / רצי"ה / רצ"י/ה (הקיפו את ההשלמה הנכונה).
- ב. כל שבעת הבניינים בגזרת נל"י/ה נוטים על דרך הגזרה / דרך השלמים (הקיפו את ההשלמה הנכונה). בהשוואה בין הגזרות נל"י/ה ושלמים רק תחילת הפעלים דומה. השלימו את תחילת הפעלים בנל"י/ה:

נל"י/ה	שלמים	נל"י/ה	שלמים
קָה [נ-ק-י/ה]	קִצָּץ : קִצָּץ	קָה [ד-ח-י/ה]	קָד : קָד
קָה [נ-ק-י/ה]	קִצָּץ : קִצָּץ	קָה [ד-ח-י/ה]	קָד : קָד
קָה [נ-ק-י/ה]	קָד : קָד	קָה [ל-ו-י/ה]	קָד : קָד
		קָה [ל-ו-י/ה]	קָד : קָד

הוסיפו את הדגש הבניינים הכבדים!

ג. עיינו בכללים 4-9 שבעמוד 1 במסמך.

הכללים של נטיית הפעלים בגזרת נל"ו/ה מתאימים לכל שבעת הבניינים. לבניינים הסבילים פועל והופעל אין צורת ציווי ואין צורת שם פועל. השלימו את הטבלה שלפניכם על פי ההנחיות.

כַּלְפֵי אֲזַרְתַּן לַ"וּ/וֹה	הַקִּיפוּ רַק אֶת הַפְעָלִים הַמְתַּאֲיָמִים לְכָלֵל.
גוף נסתר בזמן עבר בסיומת _____.	הַתְּפַנֶּה, יוֹדֵעַ, בּוֹנֶה, שֹׁמֵרָה, קָנָה, מָכַר
גוף _____ בזמן _____ בסיומת תָּה.	שֹׁמֵרָתְךָ, נוֹלָדְתְּ, הִטְעַתְּהָ, נִבְטָה, קָרַתְּהָ
גוף נסתר בזמן הווה בסיומת _____.	רוֹצֶה, תִּבְנֶה, נִגְיֵעַ, בְּנֶה, מְפַנֶּה, מְתַקְּשֶׁה
חמישה גופים בזמן עתיד גם הם בסיומת _____.	תִּתְקַשֵּׁי, אֶשְׁתַּנֶּה, מְבַלֶּה, יִנְסֶה, תִּבְנֶה
צורת הציווי לנוכח בסיומת _____.	פָּנֵה, שָׁבוּ, סָעִי, הִרְאֵה, בּוֹנֵה, הִתְגַּלֵּה
צורת _____ היא בסיומת אֹת.	לְקַרְא, לְקָרוֹת, לְהִתְעַלּוֹת, לְשַׁפֵּט, לְגַשֵּׁת
גוף _____ בזמן עתיד וגם גוף נוֹכַחוֹת בזמן עתיד ובדרך ה' _____ בסיומת אֵינָה.	תִּרְאִינָה, רִדְנָה, תִּבְנִינָה, גִּשְׁנָה, הִרְשִׁינָה

צִוּוּן לְצִוּוּן צוֹפִייה

תחנה שנייה – צורות מיוחדות בניין קל

השלימו את שתי הפסקות שלפניכם.

רק בשתי צורות בינוני (הווה) – שתיהן בבניין קל – לה"פ יו"ד היא עיצורית (נשמעת ונהגית), וזאת בניגוד ליו"ד _____ שאינה נהגית או נשמעת. הצורה הראשונה היא צורת הבינוני פִּעוּל / פּוֹעֵל / פִּעַל (הקיפו את התשובה הנכונה), כמו למשל: גָּלוּי מִן הַשּׁוֹרֵשׁ ג-ל-י/ה; _____ מִן הַשּׁוֹרֵשׁ צ-ל-י/ה; מְנוּיִים מִן הַשּׁוֹרֵשׁ _____; שְׁבוּיָה מִן הַשּׁוֹרֵשׁ _____; או דְּהוּי מִן הַשּׁוֹרֵשׁ _____.

הצורה השנייה היא צורה מליצית לנקבה במשלב לשוני _____ בסיומת אֵיה, המוכרת מלשון השירה. למשל, לצד הצורה הרגילה של הפועל _____ קיימת הצורה בּוֹכֶיהָ; לצד הוֹמָה – _____; גם מן השורש צ-פ-י/ה שתי צורות בינוני לנקבה: _____ ו- _____; וכך גם מן השורש פ-ר-י/ה: פּוֹרְהָ ו- _____.

תחנה שלישית – צורות היקש בשמות הפעולה

א. השלימו את הקטע שלפניכם.

צורות היקש, הנקראות בלעז "אנלוגיות", נוצרות בשפה באופן טבעי כאשר הדוברים הוגים צורות בגזרה אחת על פי ההגייה המקובלת בגזרה אחרת. **בגזרת נל"ו/ה קיימות צורות באנלוגיה לצורות מקבילות בגזרת _____**. בצורות אלה **לה"פ יו"ד מתחלפת באות אל"ף**. ניקח לדוגמה את שם הפעולה **שְׁגִיָּאָה** הנגזר מן הפועל **שָׁגָה** בבניין קל שהשורש שלו הוא _____, בניגוד לשמות פעולה אחרים בבניין קל, כמו **בְּנִיָּה** מן השורש _____ או _____ מן השורש **כפ"י/ה**, שבהם מוצאים יו"ד בלה"פ כמצופה. כלל ברזל הוא **שגזרה קובעים על פי השורש**, ומכאן ששם הפעולה **שְׁגִיָּאָה** שייך לגזרת _____.

ב. בכל אחד מן המשפטים שלפניכם צרו **שם פעולה** מתאים על פי השורש הנתון בסוגריים.

- בעקבות ה' _____ [ז-כ-ו/ה] בפרס הראשון, קיבל משה מדליית זהב.
- אם לא יהיה _____ [ש-נ-ו/ה] ברגע האחרון, הבחירות לכנסת ה'24 תתקיימנה במועדן.
- _____ [ג-ל-ו/ה] אלוהים למשה בסנה הבוער היא סיפור יוצא דופן.
- _____ [ק-ל-ו/ה] של אגוזים במחבת לוחטת פוגעת בערכם התזונתי.
- בלונדון של המאה ה'19 _____ [נ-ק-ו/ה] ארובות היה מלאכתם של ילדים עניים.
- אלפי מפגינים הניפו שלטים במרכז העיר לאות _____ [מ-ח-ו/ה] על יוקר המחייה.
- _____ [ש-ו-ו/ה] בין גזרת נל"ו/ה לגזרת השלמים מגלה שרק תחילת הפעלים דומה.
- הממשלה טרם החליטה על _____ [ת-ו-ו/ה] ברור ליציאה מן הסגר ולחזרה לשגרה.
- _____ [ש-ט-ו/ה] היא התנהגות מטופשת, ילדותית או מגוכחת.
- עלינו לעשות הכול כדי למנוע _____ [ש-נ-ו/ה] של מקרים חמורים כאלה בעתיד.
- אתמול שמענו _____ [ר-צ-ו/ה] מעניינת בזום על כוכב הלכת מאדים.
- סבא, שהיה איש מאמין, ביקש ב' _____ [צ-ו-ו/ה] שהשאר אחריו להיקבר בהר הזיתים.
- המוזיקה השמימית גרמה לי לתחושה של _____ [ע-ל-ו/ה] רוחנית.
- במפעל זה מייצרים מערכות _____ [ש-ק-ו/ה] וממטרות מיוחדות לשימוש בחקלאות.
- הזיקית משנה את צבע עורה לצורך _____ [ס-ו-ו/ה].
- בשל מצוקת _____ [ח-נ-ו/ה] חלק ניכר מתושבי תל אביב אינם מחזיקים ברשותם רכב.
- צוות ההצלה ביצע _____ [ח-י-ו/ה] בנהג האוטובוס שנפצע קשה בתאונה.

ג. מיינו בטבלה שלפניכם את שמות הפעולה שיצרתם בסעיף ב על פי הבניין שממנו הם גזורים.

קף	נפצף	הפציף	פיצף	התפצף

ד. הקיפו בטבלת שמות הפעולה בסעיף ג את כל שמות הפעולה הנוטים באנלוגיה לגזרת נל"א. כמה שמות פעולה כאלה מצאתם? _____.

עָבַד לֵאמֹר עָבָד

תחנה רביעית – ה"א עיצורית בשורשי מג"ן כת"ם

השלימו את הפסקה שלפניכם על פי ההוראות.

מרבית השורשים שאות השורש האחרונה שלהם היא ה"א שייכים לגזרת נל"י/ה שבה הה"א היא נחה / עיצורית (הקיפו את התשובה הנכונה). רק קבוצה קטנה של שישה שורשים מסתיימים בה"א עיצורית, שאותה מסמנים בנקודה הנקראת _____ . ואלו הם השורשים: מ-ה-ה, ג-ב-ה, נ-ג-ה, כ-מ-ה, ת-מ-ה, מ-ה-מ-ה (סמנו מִפִּיק בה"א שבסוף כל אחד מששת השורשים). חמשת השורשים הראשונים שייכים לגזרת השלמים, והשישי לגזרת ה"_____. ניתן לזכור את ששת השורשים האלה בעזרת הנוטריקון: _____ ג" _____ "ם. לפניכם חמישה עשר צירופים ומשפטים ובכל אחד מהם מילה מודגשת. הקיפו רק את המילים השייכות לגזרת נל"י/ה:

מְהַנְדֵּסֵת מזון; נערות גְבוּהוֹת; מְהַמְר כפייתי; דן בּוֹנֵה מטוסים; הילד כְּמִהַ לְתִשׁוּמַת לב;
 משה גּוֹבֵה כסף; הילדים מְתַמְהֵמְהִים בכניסה; אֶפְלֵה מכוונת; תְּמִיחָה גדולה;
 כוכב הלכת נְגֵה; יוסף לא רָמָה במשחק; לְהַגוֹת רעיון; אוהל מְהוּהַ; נפש הוֹמְיָה;
 צוֹפֵה לכיוון מזרח.

צְבֻדָּה נְצִימָה

כתב, ערך והגייה: אריאל חסון, הגימנסיה הריאלית, ראשון לציון